

Vergaderjaar 1984–1985

18973

Wijziging van de bepalingen in de Kieswet, de gemeentewet en de Provinciewet betreffende de uitsluiting van het kiesrecht en van de verkiesbaarheid alsmede regeling van de uitoefening van het kiesrecht door hen aan wie rechtmatig hun vrijheid is ontnomen

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enkele andere wetten, inzake de ontzetting van het kiesrecht

C

NADER RAPPORT

Aan de Koningin

's-Gravenhage, 26 april 1985

Blijkens mededeling van de directeur van Uw Kabinet van 12 oktober 1984 machtigde Uwe Majesteit de Raad van State zijn advies betreffende bovengenoemde voorstellen van wet rechtstreeks aan de eerste ondergetekende te doen toekomen.

Dit advies, gedateerd 12 februari 1985, mogen wij U hierbij aanbieden.

a. Nr. W04.84.0650a

1. De Raad van State constateert in zijn advies dat het voorstel van wet kiesgerechtigde personen, aan wie op de dag der stemming rechtmatig hun vrijheid is ontnomen, de mogelijkheid biedt het kiesrecht uit te oefenen door bij volmacht te stemmen en dat de uitoefening van het kiesrecht per brief door deze categorie afgewezen wordt. Onder verwijzing naar de in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel gememoreerde toezegging die de eerste ondergetekende aan de Tweede Kamer heeft gedaan, om aan de hand van een evaluatie van de gang van zaken bij de Europese verkiezingen van 1984 na te gaan of de categorieën kiezers, die de mogelijkheid hebben per brief te stemmen, moeten worden uitgebreid, merkt de Raad op te kunnen instemmen met het vooralsnog achterwege laten van

de invoering van de mogelijkheid per brief te stemmen voor de onderhavige categorie kiesgerechtigde personen. Wel neemt de Raad aan, dat de resultaten van de evaluatie – indien verkregen voor de indiening van het wetsvoorstel – in de memorie van toelichting zullen worden vermeld. Anders ware naar het oordeel van de Raad aan te geven op welke termijn deze kunnen worden verwacht.

Hierover merken wij op, dat op dit moment de resultaten van de evaluatie nog niet bekend zijn. De eerste ondergetekende heeft in het najaar van 1984 een aantal instanties benaderd met het verzoek om een reactie op een aantal vraagpunten betreffende een eventuele uitbreiding van het stemmen per brief. Inmiddels is van beide instanties een reactie ontvangen. Op korte termijn zal de eerste ondergetekende hierover advies vragen aan de Kiesraad en vervolgens de voorbereiding van een kabinetsstandpunt hieromtrent ter hand nemen. Wanneer een dergelijk kabinetsstandpunt kan worden verwacht, valt op dit moment nog niet te zeggen. Gegeven echter het feit dat het kabinet er naar streeft de onderhavige voorstellen van wet nog tijdig voor de in 1986 te houden verkiezingen in werking te doen treden, zullen de resultaten van de evaluatie in ieder

geval geen gevolgen meer kunnen hebben voor het onderhavige wetsvoorstel. Wij geven er wat dit aangaat bovendien de voorkeur aan een eventuele uitbreiding van het stemmen per brief in een breder kader dan uitsluitend het onderhavige te bezien. Conform de wens van de Raad is de memorie van toelichting in voornoemde zin aangevuld.

2. De Raad is voorts van oordeel, dat de toevoeging van de woorden «behoudens de mogelijkheid van gratie» in artikel IV van het wetsvoorstel overbodig is. De uitdrukkelijke vermelding in de memorie van toelichting van de mogelijkheid tot het verlenen van gratie neemt, aldus de Raad, eventueel bestaande twijfel hieromtrent in voldoende mate weg. De hiervoor geciteerde toevoeging ware derhalve naar het oordeel van de Raad te schrappen.

Wij hebben, zoals de Raad terecht heeft geconstateerd, voornoemde woorden in de wetstekst opgenomen, ten einde uit te sluiten dat de mogelijkheid van gratieverlening in de hier bedoelde gevallen in het licht van additioneel artikel XV van de Grondwet in twijfel zou kunnen worden getrokken. Na kennisneming van het standpunt van de Raad menen wij de Raad te moeten volgen in zijn voorkeur

de betreffende toevoeging achterwege te laten. Als gevolg hiervan is ook de tekst van de memorie van toelichting op dit punt aangepast.

3. Opgemerkt zij, dat in artikel I, onderdeel A, van het wetsvoorstel abusievelijk nog geen rekening was gehouden met een voorstel tot wijziging van artikel B 3 van de Kieswet, opgenomen in het voorstel van Wet tot wijziging van de Kieswet betreffende de verlening van het kiesrecht voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer aan Nederlanders die geen ingezetenen zijn en wijziging van de Wet Europese verkiezingen in verband daarmee (wetsvoorstel nr. 18.694). Met het oog hierop zijn thans in het tweede en derde lid van artikel B 3 ná de woorden «centrale bevolkingsregister» ingevoegd de woorden: dan wel niet in enig bevolkingsregister in Nederland.

4. Ten slotte merken wij op, dat de door de Raad van State ter zake van het wetsvoorstel en de memorie van toelichting gemaakte opmerkingen van redactionele aard ons juist voorkomen. De door de Raad bepleite wijzigingen zijn door ons aangebracht.

b. *Nr. W04.84.0650b*

1. In de eerste plaats merkt de Raad van State op dat in de memorie van toelichting bij het onderhavige wetsvoorstel, onder verwijzing naar de bladzijden 477 en 604 van «In plaats van bijtjesdag» van A. D. Belinfante, wordt meegedeeld dat sinds 1 januari 1952 geen recht meer is gedaan op grond van het Tribunaalbesluit. Daar volgens Belinfante (bladzijde 604) zich in 1977 evenwel nog in twee gevallen een dergelijke uitzonderingssituatie heeft voorgedaan, zou de memorie van toelichting op dit punt naar de mening van de Raad bijstelling behoeven. Naar aanleiding hiervan merken wij op dat de verwijzing in de memorie van toelichting naar bladzijde 604 van Belinfante betrekking heeft op de opmerking dat het Tribunaalbesluit zelf niet werd ingetrokken, zodat vervolging op grond daarvan theoretisch tot de mogelijkheden behoort. Letterlijk stelt Belinfante op bladzijde 604: «In het uitzonderingsgeval, dat zich nog eens de noodzaak van een vervolging op grond van het Besluit Buitengewoon Strafrecht of het

Tribunaalbesluit voordoet, is de mogelijkheid van zo'n vervolging aanwezig. In twee gevallen heeft zich nog in 1977 die uitzonderingssituatie voorgedaan». Deze opmerking slaat op zowel het Besluit Buitengewoon Strafrecht als het Tribunaalbesluit. Aangenomen moet worden dat met de twee gevallen bedoeld is op vervolgingen op grond van het Besluit Buitengewoon Strafrecht. De opmerking op bladzijde 477, dat sinds 1 januari 1952 geen recht meer is gedaan op grond van het Tribunaalbesluit, bevestigt dit. Dat evenwel op grond van het Besluit Buitengewoon Strafrecht nog vervolging plaats kan vinden, is door ons onderkend en aanvaard. In de memorie van toelichting wordt daarop ingegaan. Het is naar ons oordeel daarom niet nodig om, zoals de Raad van State vraagt, de memorie van toelichting op dit punt bij te stellen.

2. De Raad van State wijst er in de tweede plaats op dat, gelijk in de memorie van toelichting wordt gesteld, aan de ruime ontzettingmogelijkheid in de Wet op de economische delicten (Stb. 1950, K 258) het motief ten grondslag lag personen die veroordeeld waren op grond van deze wet tevens uit te sluiten van benoeming in ingevolge de Wet op de Bedrijfsorganisatie ingestelde publiekrechtelijke lichamen. De Raad meent dat, waar deze mogelijkheid nu om geheel andere motieven komt te vervallen, in de memorie van toelichting aandacht zou moeten worden besteed aan de vraag of de Wet op de Bedrijfsorganisatie niet aangepast moet worden ten einde de oorspronkelijk beoogde uitsluiting ook in de toekomst mogelijk te maken.

Naar aanleiding hiervan wijzen wij er op, dat van de geboden mogelijkheid tot ontzetting uit het kiesrecht bij een veroordeling ter zake van een economisch delict in de praktijk, voorzover valt na te gaan, geen gebruik is gemaakt.

Nog afgezien van het feit dat de voorgestelde wijziging van de Wet op de economische delicten derhalve geen directe praktische gevolgen heeft voor het functioneren van de Wet op de Bedrijfsorganisatie, menen wij dat de vragen rond het al dan niet benoemen van personen die veroordeeld zijn ter zake van economische delicten in ingevolge laatstgenoemde wet ingestelde publiekrechtelijke lichamen, een materie betreffen welke in het kader van een afzonderlijke

wijziging van de Wet op de Bedrijfsorganisatie aan de orde zou moeten komen.

Het onderhavige wetsvoorstel en de daarin aan de orde gestelde materie lenen zich daarvoor niet. Wel zou bij een eventuele afweging van de vraag of de Wet op de Bedrijfsorganisatie op dit punt gewijzigd moet worden, overwogen kunnen worden in hoeverre de aan het voorliggende wetsvoorstel ten gronde liggende motieven ook gelden voor de benoeming in publiekrechtelijke lichamen ingesteld op grond van die wet. Om deze redenen menen wij dat in memorie van toelichting bij het onderhavige wetsvoorstel niet op deze materie moet worden ingegaan.

3. Ten slotte merkt de Raad van State op er van uit te gaan dat, waar de aanpassing van het Wetboek van Militair Strafrecht op het punt van de ontzetting van het kiesrecht zal plaatsvinden door middel van een nota van wijzigingen in het kader van de herziening van het militair tuchtrecht en de afschaffing van de doodstraf (Tweede Kamer 1980/1981, 16813 (R 1165)), de nota van wijzigingen te zijner tijd aan de Raad ter advisering zal worden voorgelegd. Die veronderstelling van de Raad is juist, voorzover die nota van wijzigingen tot een materiële wijziging van de thans in het Wetboek van Militair Strafrecht met betrekking tot ontzetting van het kiesrecht neergelegde regeling leidt.

Wij veroorloven ons U in overweging te geven het met a aangeduide gewijzigde voorstel van wet en de daarbij behorende gewijzigde memorie van toelichting met bijlagen alsmede het met b aangeduide voorstel van wet en de daarbij behorende memorie van toelichting aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal te zenden.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
J. G. Rietkerk

De Minister van Justitie,
F. Korthals Altes